

Barbara Kelbl,

Kinodvorov šolski program, Javni zavod Kinodvor

PROGRAM CINEMINI: FILMSKA VZGOJA NAJMLAJŠIH

Programme Cinemini: Film Education for Younger Audiences

IZVLEČEK

Otroci so danes že v najzgodnejših letih močno izpostavljeni filmskim in drugim avdiovizualnim vsebinam. Ko pokajo iz plenice, se srečajo z risankami, filmi, pa tudi različnimi javnimi in zasebnimi posnetki, tako v družinskem okolju kot v vrtcu in šoli. Čeprav je filmska umetnost vključena v vrtčevski kurikulum, pa pedagoški pristopi na področju filma za to starost še niso dobro razviti, ampak so prepuščeni predvsem iznajdljivosti vzgojiteljev in vzgojiteljic, kulturnih ustanov in ustvarjalcev. Pomanjkanje se čuti tudi na področju ponudbe filmov za najmlajše, ki bi bili estetsko, vsebinsko, tematsko in avtorsko raznoliki. Medtem ko v mnogih državah sistematično urejajo pravice za dostop do zbirk klasičnih in sodobnih filmov, v Sloveniji na tem področju še nismo naredili niti prvih korakov.

Ključne besede: Cinemini, filmska vzgoja, filmska umetnost

ABSTRACT

Children can be significantly impacted by film and other audio-visual content from an early age. As soon as toddlers ditch the diaper, they come across cartoons, films, various public and private recordings, in the family environment as well as in kindergartens and schools. Although film art is included in the kindergarten curriculum, pedagogical approaches to teaching film to young children have not been well developed yet. Quite the reverse, they are mostly dependent on the ingenuity of pre-school teachers, cultural institutions and film-makers. There is a limited selection of films for younger audiences that promote diversity in film aesthetics, content, theme and authorship. However, whilst in many countries a collective copyright licence enables teachers to legally access classic and contemporary films, this is not the case in Slovenia.

Keywords: Cinemini, film education, film art

V letih od 2018 do 2021 smo v Kinodvoru sodelovali v projektu Cinemini Europe (<https://cinemini-europe.eu/>), ki je bil podprt s sredstvi Kreativne Evrope. Za sodelovanje smo se odločili na povabilo uglednih mednarodnih partnerjev s pomembnimi izkušnjami na področju filma in filmske vzgoje: Filmski inštitut EYE (EYE Film Institute) iz Amsterdama, Nemški filmski inštitut in muzej iz Frankfurtu (Deutscher Filminstitut & Filmmuseum), nizozemski filmski festival za najmlajše Taartrovers ter Avstrijski filmski muzej z Dunaja (Österreichisches Filmmuseum).

Osrednji namen projekta Cinemini je bil razvoj specifičnih programov filmske vzgoje za najmlajše gledalce: od nabora filmov, dejavnosti in gradiv do skupnega izvajanja programa z različnimi skupinami (vrtci, družine, delavci v kulturi), sprotne evalvacije, izmenjave znanj in izkušenj ter učenja. Projekt je bil osredotočen na otroke med 3. in 6. letom starosti, izvedbo smo kmalu razširili tudi na otroke prvega triletnega osnovne šole.

Prvi del projekta je bil namenjen izboru kakovostnih filmov za najmlajše s poudarkom na kratkih filmih najrazličnejših žanrov. Vključeni so bili kratki animirani in dokumentarni,

pa tudi abstraktni, poetični in eksperimentalni filmi. Zajeli smo tako filmske klasike kot sodobne filme. V procesu skrbne selekcije je nastal katalog 26 filmov, ki so na voljo vrtcem in šolam.

V drugem delu projekta smo oblikovali dejavnosti za otroke, ki spodbujajo aktiven ogled z vključitvijo vseh njihovih čutov, igro, refleksijo in ustvarjanje, nato pa smo v sodelovanju z izbranimi vrtci in šolami v štirih državah (Slovenija, Nizozemska, Avstrija in Nemčija) spremljali odzive otrok na izbrani program. Srečanja v partnerskih ustanovah so pedagogi nadalje nadgrajevali tudi samostojno, v dejavnostih s skupino v vrtcu ali šoli. Kinodvor pa je programe preizkušal in nadalje razvijal tudi z osnovnošolskimi učenci, tako za izvedbo v kinu kot prek spleta.

V prispevku predstavljamo zasnovo programa, izbor 26 filmov, ki so na voljo tudi vrtcem in šolam po Sloveniji, dodatna gradiva, ki so v pomoč pri samostojnem izvajanju filmske vzgoje vzgojiteljem in učiteljem ter otrokom, pa tudi izkušnje in nova spoznanja, ki smo jih pridobili v tesnem sodelovanju Kinodvora in vrtcev Jarše in Vodmat ter mednarodnih partnerjev v tem projektu.

KATALOG FILMOV

Vsak partner projekta je na osnovi svojih izkušenj predlagal širši nabor filmov, ki so primerni za izbrano starostno skupino. Ker so vključene filmske ustanove prihajale z zelo različnih področij (muzeji, kinoteke, sodobni kinematograf, festivali itd.), je prvo obogatitev pomenil že dostop do drugačnega nabora filmov, kot smo ga imeli na voljo doslej. V Sloveniji smo se tako veselili predvsem dostopa do filmskih klasik in avtorskih filmov, ki smo jih sicer srečevali na festivalih in v drugih filmsko boljše podprtih državah, v Sloveniji pa jih otrokom nismo mogli pokazati.

Poleg različnih filmskih zvrsti in žanrske raznolikosti je bila pri širšem naboru filmov skrbna pozornost namenjena kriterijem izbora za to starostno skupino. Pazili smo, da so vsebinske in likovne zasnove raznovrstne in da ne utrujejo vizualnih in pripovednih klišejev. Drug bistven element je bil, da se otroci v filmih lahko prepoznajo in se čutijo vključene. Želeli smo vzbuditi nove ideje in pokazati bogastvo filmskega ustvarjanja, zato smo iskali filme, ki so sicer teže dostopni, »skrite bisere«. Hoteli smo spodbuditi otroško ustvarjalnost, zato so imeli prednost filmi, ki uporabljajo poetičen jezik ali spodbujajo domišljijo. Pomembno pa se nam je zdelo okrepiti tudi zavedanje, da filme ustvarjajo tako avtorji kot avtorice in da filmi nastajajo v različnih kulturah. Želeli smo, da filmi odražajo to različnost in da so odprti za različne interpretacije. S filmi pa lahko potujemo tudi skozi čas v preteklost in prihodnost, zato smo otrokom želeli pokazati tudi odtis časa in prostora v film.

Izhajali smo iz ugotovitev, da so otroci v tej starosti odprti za različne filmske oblike in da to njihovo sprejemajočo estetsko radovednost lahko razvijajo le, če prihajajo v stik z raznolikostjo filmske umetnosti. Nekateri filmi v izboru so bili narejeni z mislijo na otroke, ne pa vsi. Je bilo pa za končni izbor pomembno, da gre za dela, ki so tematsko, čustveno ali vizualno zanimiva za otroke in jih ti lahko razumejo ter spremljajo.

V širšem naboru filmov, ki so jih predlagali posamezni partnerji, smo nato v procesu skrbne selekcije izbrali 26 kratkih filmov. Med njimi so tako na primer prva dela v filmski zgodovini (filmi bratov Lumièr), zgodnja filmska burleska (**Nenavadne prigode kolesa**), kratki dokumentarni film

o otroških igrah na dvorišču iz zgodnjih del priznanega madžarskega avtorja Istvána Szába (**Trg**), eksperimentalni film znamenitega Lena Lyea (**Škatla z barvami**), več kratkih animiranih filmov (nepozabni **Obisk z veselja** iz zagrebške šole animiranega filma, pa tudi sodobnejše animacije, ki jih odlikuje izrazito avtorski pristop **Moj srečni konec**, **Moja mama je letalo**, **Ribica**, **Mali Cousteau** itd.). Pa filmi z nenavadnimi, posebnimi tehnikami nastanka in vizualnim šarmom (**Pozor, vrata se odpirajo!**, **Virtualno virtuozen**, **Sally**, **Morske pošasti** itd.). Pa eksperimenti s predmeti in prostorom (**Igranje z nitmi**), svetlobo in sencami (**Stvari**), barvami (**Ples serpentini**), filmskim časom (**Rušenje zidu**), zvokom (**Ptičji klici**), glasbo in filmskim trakom (**Boogie presenečenja**) in mnogi drugi. Vsi filmi v katalogu so vse do decembra 2026 na voljo vrtcem, šolam in kulturnim ustanovam, da jih vključujejo v svoje programe.

DEJAVNOSTI V KINU

Po izboru filmov je bil ključen del procesa raziskovanje, kako bodo filme sprejeli otroci. Zanimalo nas je, na kakšne načine jih lahko otrokom približamo in jih vpnemo v njihov čustveni, doživljajski in spoznavni svet. Povezali smo se z dvema slovenskima vrtcema: Vrtcem Jarše in Vrtcem Vodmat. Z vzgojiteljicami Matejo Jagodić, Mojco Bavdek in Matejo Selaković (Vrtec Jarše) ter vzgojiteljico Jano Pevec in pedagoško vodjo Darjo Štirn (Vrtec Vodmat) smo zasnovali niz srečanj v kinu skozi daljše časovno obdobje, ki so jih vzgojiteljice s pomočnicami po vrnitvi v vrtec nato same dopolnjevale in poglobljale z dodatnimi dejavnostmi v skupini.

Kako so bila zasnovana naša srečanja v kinu? Najprej smo jim želeli približati sam kino, prostor, v katerem se srečujemo, kar je bilo za mnoge od njih prvo srečanje s kulturno ustanovo. Pomembno nam je bilo, da posvojijo prostor in se v njem počutijo domače. Raziskali smo, kaj vse potrebujemo za projekcijo v kinu (platno, zvočnike, projektor, svetlobo, temo in zvok itd.). Obiskali smo projekcijsko kabino in operater Bojan jim je razkazal projektor, filmske kolute, projekcijsko okence. Ker je otrokom v tem obdobju zanimivo odkrivati, kako delujejo stvari, so Bojana brž posvojili.

sem #vkinu

Kaj je kino?

»Pri filmu niso živi ljudje na odru, ampak taka velika rjuha, ki se ji reče platno, in en tak stroj, ki ima okroglo luč, ki sveti na male sličice in potem se te povečajo in jih mi lahko gledamo v kinu.« (Pevac, 2021: 26).

Vtisi o Kinodvoru po prvem obisku: »Svetel«, »Strašen, ko je bil temen!«, »Rdeč«, »Črn in visok 100 metrov«, »Lep«, »Balkoni so bili čisto rdeči«, »Velik«, »Visok«, »Dober« ... (Jagodić, 2021: 24).

► SLIKA 1: Otroci na obisku v kinu
Foto: Katja Goljat, arhiv Kinodvora

Želeli smo, da otroci v raziskovanje kina vključijo vse čute, zato so dvorano spoznavali tudi skozi dotik. Za *kino ugibalnico* smo nabrali različne materiale in s tipanjem so poskušali ugotoviti, kje v dvorani jih lahko najdejo (kos blaga s stola in zavese, grob tapison s tal, mehko in z luknjicami prepledeno filmsko platno, hladna kovinska ročka na pregradah itd.). Zanimalo nas je tudi, kako kino doživljajo sami, zato so si poiskali svoj najljubši kotiček – izbrali so mehek stol, balkon z dobrim razgledom, veliko jih je izbralo operatorsko kabino ... V partnerskem projektu so otroci svoj najljubši kotiček fotografirali in nastal je kolaž fotografij kina z otroške perspektive.

Na vsakem od srečanj smo filme izbrali tako, da so se povezovali v enem od elementov (npr. zvok, svetloba/senca, gibanje in mirovanje, animacija, ali pa tematske povezave, kot npr. letenje, otroška igra itd.), hkrati pa so si bili filmi v sklopu med sabo različni po izvoru, žanru, starosti, tehniki, estetiki ali avtorskem pristopu, saj smo želeli, da otroci začutijo, kako lahko podobne teme odpiramo na različne načine. Ob prvem srečanju smo si tako najprej ogledali kratko risano animacijo Zlatka Grgića iz znamenite Zagrebške šole animiranega filma **Obisk z vesolja** iz leta 1974. Pripoveduje o deklici in vesoljčku, ki se po začetnem nezaupanju spoprijateljita, dokler med igro mama deklice ne pokliče domov, kar vesoljčka spomni, da tudi on pogreša svojo mamo. Otroci so se povezali z igrivimi norčijami obeh junakov, pa tudi prepoznali v strahu vesoljčka v novem okolju ter v vesoljčkovem hrepenenju po domu. Film s klasično narativno strukturo jim je bil blizu, radi so o njem pripovedovali, hkrati pa je bil tudi dovolj drugačen, da so že takoj prišli v stik z drugačno vizualno podobo od teh, ki jih srečujejo v vsakdanu: risana tehnika (*»ročna risanka«*, kot jo je opisal eden od otrok), preproste linije in barve, snemano na filmski trak, osredotočenost na zgodbo, humor in notranje dogajanje itd. Pri pripovedovanju o filmu so si

otroci lahko pomagali z večjimi kartonastimi karticami, na katerih so bili natisnjeni liki in predmeti, ki jih srečajo v filmu in na katerih sloni tudi osnovna dramaturgija (film se začne z naštevanjem in prikazom teh osnovnih gradnikov zgodbe). V Vrtnu Vodmat so se s karticami igrali še kasneje in otroci so sami ustvarjali svoja zaporedja v sosledju zgodbe.

V drugem filmu smo se z vesoljske ladje preselili v časovni stroj in ga zavrteli še bolj nazaj – v čas prvih kinematografskih predstav – ter si ogledali film bratov Lumière **Politi vrtnar**. Kratka igriva potegavščina fantiča, ki stopi na vrtnarjevo cev in poškropi vrtnarja, je nekatere nasmejala, drugim pa je dogajanje v enem kadru potekalo prehitro in ga niso razumeli, zato smo si ga pogledali še večkrat. Skozi pogovor o tem, zakaj je ta film drugačen (črno-bel, ni zvoka, en prostor in en dogodek), smo načeli tudi naše raziskovanje filma kot medija. Sledil je film Khaleda Moserja **Ko letijo mesta**, v katerem smo poleteli prek sveta v Jordanijo. Štiriminutni dokumentarni film prikazuje portret mesta v kontrastu med negibnostjo (ulica, stavbe, streha) in gibanjem (veter, predmeti, ki plapolajo, ptice, ki letijo, papirnati zmaji). Nato se kamera osredotoči na skupino otrok, ki nimajo zmajev, ampak le plastične vrečke. Zazirajo se v objektiv kamere, ko jih opazujemo, nam vračajo pogled, na njihovih obrazih se mešajo smeh, radovednost, zadrega in igrivo postavljanje pred kamero. Film so otroci gledali skoraj brez daha. V pogovoru so se ustavljali ob glasbi, pisanih stavbah (čeprav so bile sivo bele), otrocih, zmajih in vetru. V razprti pomenski strukturi filma so se osredotočali na stvari, ki so jim bile zanimive. Vsak od otrok, ki se je oglasil, je izpostavil drugačen element. Otroci iz oddaljene kulture so jih vznemirjali še kar nekaj časa: v pogovorih v vrtnu so intenzivno iskali razlike in podobnosti med otroki na platnu in njimi.

sem #vkinu

Otok in film

► SLIKA 2: Pripovedovanje s slikami, vir: Vrtec Vodmat

Odziv otrok na film **Obisk z vesolja** je bil poln emocij in postopnih sporočil otrok. Pogovor je začel deček, ki je želel sporočiti, kako se je počutil, ko je odšel z babico na vikend. Tam se je imel lepo, a vseeno je pogrešal svojo mamico. Pripravili

smo dejavnost, ob kateri so imeli posamezniki priložnost izraziti svojo stisko ob pogrešanju mame. Uporabljali so različne barve, s katerimi so sporočali svoje počutje ob čustvih, ki se v takšnih situacijah pojavljajo. »Jaz sem vzela modro barvo in pobarvala list z njo, ker se takrat počutim kot morje, ki ima valove. Majhni valovčki so takrat, ko se z bratcem igrava, veliki valovi so pa takrat, ko z bratcem gledava risanke in je očka hud. Pravi, da ne smeva gledati. Da je to slabo in naj se raje igrava« ... Na roditeljskem sestanku sem kot vzgojiteljica zato bolj podrobno predstavila projekt Cinemini in starše povabila k pogovoru o otroku in filmu ... Poudarila sem, naj starš prisluhne otroku, ko mu želi sporočiti vsebino filma in naj odziv otroka izkoristi za pogovor (Pevce, 2021: 3).

sem #vkinu

Ko letijo mesta

Vzgojiteljica: Kako in s čim so se igrali jordanski otroci?

Otrok: Z enimi umazanimi vrečkami, ki jih v Sloveniji moramo takoj dati v koš za embalažo.

Vzgojiteljica: Zakaj pa damo pri nas vrečke v posebne smeti?

Otrok: Ker skrbimo za čistejši planet.

Vzgojiteljica: Misliš, da jim je v Jordaniji vseeno za planet?

Otrok: Mogoče ne in otroci pobirajo vrečke, da ne bi bilo po ulicah grdo in umazano ... in ker gotovo nimajo košev za ločevanje, pa potem te vrečke uporabijo za nove igrače. Tako ni več na ulicah toliko smeti.

Vzgojiteljica: Zanima me zakaj tudi pri nas v Sloveniji ne naredite takšne igrače?

Otrok: Ker mislim, da nam starši ne bi dovolili. Vrečke so umazane ... Meni se zdi, da bi mi očka sicer dovolil, če bi tudi mi za Jordanske otroke snemali tak film. (Pevec, 2021: 21).

V kinu smo pogovor dopolnili še z igro s kamero, kjer so pred objektiv stopili sami in sočasno opazovali svojo projekcijo na platnu. Igra je nekatere otroke zelo pritegnila, drugim je bilo nerodno – prav tako kot otrokom na filmu. Bolj kot opazovanje sebe je pogumnejše zanimalo nastopanje: kaj vse lahko storim, ko so vame uprte oči kamere. Raziskovanje bi lahko nadaljevali tudi v preizkušanje, kaj se zgodi, ko se kameri približamo in se od nje oddaljimo; kaj če posnetek zavrtimo nazaj (in se tako spet vrnemo k filmom bratov Lumiére, v katerih porušimo zid, in ko posnetek zavrtimo nazaj, se ta spet sestavi); kako še se lahko igramo s kamero, če jo npr. obrnemo na glavo ... Možnosti za raziskovanje in igro s kamero so neskončne in pogosto so vzgojiteljice prav te dejavnosti nadaljevale v vrtcu.

Večino srečanj v kinu smo začeli smo s filmom s klasično narativno strukturo in zgodbo, ki jo otroci zlahka prepoznajo in razumejo, nato pa smo se podali v raziskovanje drugačnih estetik. Srečanje, v katerem je bil v ospredju zvok kot del filma, smo začeli z animiranim filmom **Ribica** o deklici z muco, ki z glasbo oživi papirnato ribico, čeprav se v snu sreča tudi s svojimi strahovi. V filmu so uporabljena izrazito različna glasbena občutja z odlomki klasičnih skladb Čajkovskega, Mendelsona, Brahmsa in Ravela. Otroci so poslušali glasbo, ne da bi videli sliko, in poskušali opisati svoja občutja. Še bolje so to lahko izrazili ob gibanju. Preizkusili smo tudi, kako drugače je videti odloemek, če glasbo zamenjamo: skoki velikana so kar naenkrat manj strašni, če jih spremlja burleskna glasba. Vzdušja pa ne določa le glasba, ampak tudi zvoki: z zaprtimi očmi so otroci prepoznavali zvok ptičev, tiktakanje ure, odpiranje vrat, škripanje snega pod koraki in šum potoka. V filmu **Ptičji klici** Malcoma Sutherlanda roka ustvarjalca prevaja zvočne posnetke različnih ptic v znake, simbole in črke. »Čičke račke«, kot jih je opisal eden od otrok, nato oživijo in začnejo plesati na platnu, odzivajoč se na zvočno podobo, hkrati pa ustvarjajo tudi svoj neodvisen svet domišljije.

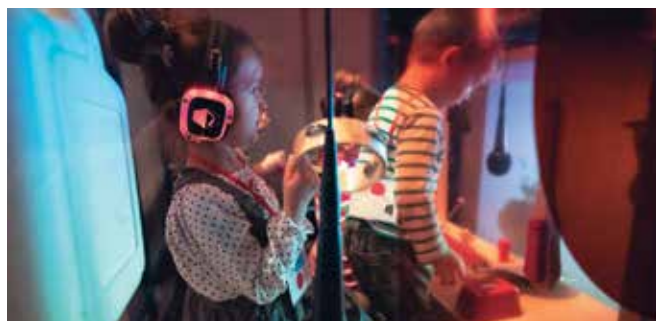
V filmu **Škatla z barvami** (Len Lye) pa so na plesno glasbo oživele črte in preprosti geometrijski liki, ki jih je avtor odtisnil neposredno na filmski trak (v skupinah smo tudi sami risali neposredno na filmski trak, ga nato zlepili in si ogledali vizualni ples na platnu).

sem #vkinu

Zvoki naše igralnice

»Ej, Mateja, tako se ne gleda risank,« so brž pripomnili otroci, ko jim je vzgojiteljica pokazala že poznani film brez zvoka. Otroci torej razumejo odnos med sliko in zvokom, najlažje pa ga ozavestijo skozi igro. V Vrtcu Jarše so prisluhnili tudi zvokom igralnice. Otroci so izbrali udobno mesto in zaprli oči. Vzgojiteljica jim je pustila nekaj časa, da poslušajo. Ko so odprli oči, jih je vprašala, kaj so slišali. Odgovore so zapisali in potem skupaj v revijah za otroke poiskali podobe zvokov ki so jih slišali. Tako so izdelali plakat »Zvoki naše igralnice«. (Jagodić, 2021: 13)

Raziskovanje, kako zvoke prevesti v podobe ali obratno, kako podobe opremiti z zvokom, so otroci nadgradili tudi na zvočni instalaciji, ki jo je pripravil eden od partnerjev projekta, Taartrovers. Sestavljale so jo tri enote: na eni so imeli otroci slušalke, na katere smo predvajali glasbo in zvoke ter opazovali, kako jih prevajajo v risbo. V osrednjem delu so bili različni inštrumenti, običajni predmeti, s katerimi je možno ustvarjati zvoke, ter mikrofoni. Na prosojno stranico instalacije smo predvajali filme, otroci pa so sami ustvarjali zvočno spremljavo. Tretja skupina je opazovala vizualno-zvočno delo, ki je spontano nastajalo, nato pa so se skupine zamenjale. Zvočna instalacija je žal pri nas gostovala le začasno, je pa njene elemente moč z le malo truda ustvariti kjer koli: v kinu ali v igralnici vrtca.

► SLIKA 3: Igra z zvokom
Foto: Katja Goljat, arhiv Kinodvora

Kar nekaj dejavnosti v kinu smo posvetili tudi raziskovanju svetlobe, teme, senc in barv, saj so to temeljni elementi filma. Ob že opisanem spoznavanju in igrah z elementi filma in kina (projektor, trak, platno itd.) smo si pomagali tudi z grafoskopi, na katerih otroci lažje samostojno ustvarjajo kot na projektorju. Film **Stvari** sestavljajo predmeti in njihove sence. Podobno igro smo se šli tudi mi: Zakaj rdeč gumb, ki ga položiš na grafoskop, nima rdeče sence? Kaj pa stvari, ki so prosojne? Kako sence rastejo in se gibajo? V filmu **Virtualno virtuozen** zapleše črnilo. Kakšne vzorce pa ustvarijo naše barve v vodi, če jih projiciramo na platno?

► SLIKA 4: Ustvarjanje na grafoskopu in platnu
Foto: Katja Goljat, arhiv Kinodvora

UGOTOVITVE

Sodelovanje med vzgojiteljicami v vrtcu in filmskimi vzgojiteljicami ter mentoricami v kulturni ustanovi se je izkazalo za zelo koristno, v procesu smo si delile izkušnje, dostop do različnih znanj, opreme in kulturnih dobrin, se vzajemno učile in dopolnjevale. Povzemam nekaj ugotovitev evalvacije v Kinodvoru, dodatne ugotovitve, dokumentacijske zapiske in evalvacije pa najdete tudi v dokumentih vzgojiteljic, ki so dostopni na spletni strani (Jagodić, 2021; Pevec, 2021).

Na filmskih druženjih v kinu, kjer so se otroci srečevali z različnimi vizualnimi estetikami in narativnimi pristopi, se je potrdila predpostavka, da so otroci odprti za različne oblike: nimajo še vnaprej oblikovanih predstav, kakšen bi film moral biti, zato z veseljem pograbijo različne izkušnje.

Ogled filma ni le dejavnost gledanja, ampak celostno doživetje. Vključitev igre, pogovora, dejavnosti pred in po ogledu filma, prostor, kot je kino, vse to tvori posebno okolje in vzdušje, v katerem otroci videno doživljajo drugače, bolj polno, celostno in doživeto.

Dejavnosti ob filmih naj potekajo v dialogu med doživljanjem in ustvarjanjem. V delu dejavnosti nas je tako zanimalo, kako so otroci doživeli filme in kako lahko doživetje izrazijo na različne načine (pogovori, igre s karticami, igre vlog ipd.); v drugem delu dejavnosti pa smo jih podpirali, da so se s temi različnimi elementi igrali, ustvarjali in jih preizkušali sami (zvok, sliko, risbe, animacije, poskuse, snemanje).

Osnova ob gledanju filma je bil pogovor. Se je pa pri pogovoru z najmlajšimi otroki se je pokazalo, da filme doživljajo drugače kot njihovi starejši vrstniki, ki so že bolj vajeni strukturiranega pogovora. Štiri-, pet-, šestletniki govorijo že med ogledom, prav takrat so mnogi komentarji zelo vsebinski, in ko smo jih po koncu povprašali po isti stvari, je niso več ponovili. Včasih se na filme odzovejo tudi zelo telesno, oponašajo lik na platnu, vstanejo. Popolna tišina in mir med ogledom, kot je v navadi pri starejših gledalcih, bi tu močno posegla v doživljanje, ustavljale smo jih le, če so zašli predaleč stran ali je bilo njihovo vedenje moteče za druge otroke. Zato smo toliko več gibanja uvajale v dodatne dejavnosti. Tudi v pogovorih po filmih se ni bilo mogoče držati linearne strukture, otroci so odzive gradili na vtisih, posameznih opažanjih, niso jih urejali v celoto.

Ves čas projekta smo iskali nove načine, kako oblikovati dejavnosti ob filmu, da jih vpneemo v celostno izkustvo otroka z vsemi čuti. Kulturna ponudba vse prevečkrat temelji na podajanju informacij, zato nam je bil izziv, kako jo podati prek vida, sluha, dotika, giba. Učili smo se novih načinov podajanja in umeščanja filmov v otroški svet. V njem so bistveni igra, dialog, igranje vlog, preizkušanje, raziskovanje, sestavljanje, snemanje, opazovanje, gibanje in skupinske igre, samostojno ustvarjanje, opazovanje vrstnikov itd.

Koncentracija pri predšolskih otrocih je precej krajša, zato je za najmlajše zelo primerna forma kratkih filmov. Čeprav so naša srečanja trajala vse dopoldne, smo si na enem srečanju ogledali tri, največ štiri nekajminutne filme. Ves drugi čas je bil namenjen umeščanju filma v otroški svet z drugimi dejavnostmi.

Film lahko ima zgodbo, lahko pa je tudi nima. Kako bodo otroci sprejeli nenarativne filme? Pokazalo se je, da so si bili otroci precej enotni pri všečnosti filma z zgodbo in da so lažje pripovedovali o tem tipu filmov tudi kasneje v vrtcu. Pri nenarativnih pa so bili bolj razdeljeni: bodisi jim je bil všeč bodisi se z njim niso povezali (le redko kdo je izrazil, da mu kak film ni všeč). So pa v nenarativne filme bolj odprto vnašali svoja videnja. To, da morajo sami poiskati pomen, jih ni odvrčalo, ampak spodbujalo k iskanju svoje zgodbe. Npr. v filmu **Virtualno virtuozen** so mnogi otroci najdevali cele zgodbe o linijah, ki sledijo ena drugi, skačejo, plešejo, drevesih, živalih, rasti, lovljenju. Pri narativnih filmih se pogovor pogosto vrti okoli likov in njihovih

dejanj, pri nenarativnih pa je manj ustavljanja ob zgodbi, zato pa dobimo več odprtega prostora za raziskovanje drugih elementov: raziskovanje elementov filma, gibanje, ustvarjanje, igra itd. Hkrati je tudi odraslim ob nenarativnem filmu lažje sprejeti, da ni pravih interpretacij. Kombinacija poznane (zgodbe) in nepoznanega (abstraktni, poetični in eksperimentalni filmi) se je tako pokazala kot zelo dobra.

Za mlajše otroke se je pokazalo tudi, da je zelo pomembna možnost, da si film ogledajo večkrat. V projektu Cinemini je bilo predvideno, da najprej pridejo v kino in si filme ogledajo na velikem platnu z vsemi dejavnostmi. Nato pa so vzgojiteljice neko časovno obdobje imele možnost ponovnih ogledov v vrtcu. Tam so film povezale s številnimi drugimi dejavnostmi in širšim kurikulumom. Občasno so v ogled in dejavnosti lahko vključile tudi družine in starše.

KAKO NAPREJ?

Filme iz nabora Cinemini si je vse do leta 2026 mogoče ogledati v Kinodvoru in nekaterih drugih kinematografih v Art kino mreži Slovenije. Kinodvor ponuja tudi možnost spletnega ogleda že strukturiranih programov (**Gumbi na potepu** in **Moja mama je letalo**, dodajali pa bomo tudi nove tematske sklope). Lahko pa se v raziskovanje podate sami. Na evropski spletni strani Cinemini (<https://cinemini-europe.eu/>) z brezplačno registracijo pridobite dostop do vseh filmov. Na spletni strani Kinodvora Cinemini pa najdete opis filmov in dostop do vseh gradiv, ki so nastala v projektu.

Kot pomoč pedagogom pri samostojni pripravi za izvajanje dejavnosti smo pripravili pedagoško gradivo za vsakega od 26 filmov. V njem najdete podatke o filmu, povzetek vsebine, poudarke v estetiki filma in avtorju ter izpostavitev nekaterih značilnih, posebnih elementov. Pomemben del so tudi spodbude k povezovanju med filmi: ko obravnavamo enega, nas gradivo že vodi k drugim filmom, ki se določene teme ali elementa lotevajo na podoben ali drugačen način.

Za otroke so na voljo tudi filmske kartice Cinemini, po dve za vsak film. Želeli smo, da otroci ob ogledu lahko domov odnesejo tudi nekaj oprijemljivega. Kartice z izborom vizualnih podob iz filma jim omogočajo, da si osvežijo spomin na videno, lažje se vračajo k filmu, podoživljajo izkušnjo. Z nadaljnjimi ogledi otroci dopolnjujejo svojo zbirko kartic. Naloge na zadnji strani vsake kartice pa z enostavnimi in igrivimi dejavnostmi, kot so risanje, ples, igra ali zamišljanje, razvijajo različne veščine, na primer motorične spretnosti, veščine govorjenja in poslušanja ter socialne in čustvene veščine. Kartice lahko uporabljamo v skupini ali posamično, v razredu ali doma.

Na spletni strani Kinodvora Cinemini najdete tudi dragocene evalvacije oz. projektni dokumentaciji obeh vrtecev, Vrtca Vodmat in Vrtca Jarše. V obeh boste našli zapise o številnih dejavnostih, ki so jih sodelavke vrtecev izvajale samostojno vse šolsko leto in so se povezovale z dejavnostmi projekta Cinemini in vključevale tudi v veliko širši kurikulum dela v vrtcu: od naravoslovnih poskusov, nevihte idej, ogleda filmov, fotografij, filmskih odlomkov, spominjanja in obnavljanja vsebine filmov, raziskovanja in ustvarjanja zgodb prek fotografij, filma, kamere, grafoskopa in animacij, ustvarjanje »peš filmov«, igranja z načinom projekcije (na strop), povezovanja z umetniki (v Vrtcu Jarše so izvedli zelo zanimivo povezavo z Draganom Živadinovom),

sem #vkinu

Filmske kartice

V Vrtcu Jarše so filmske kartice Cinemini povezali v speti snopčič, vsak otrok jih je nato obesil v kotiček in nato sproti dodajal nove kartice ob vsakem obisku v kinu. Otrok je tako lahko samostojno kadar koli odšel v kotiček, prelistal slike, se ob izbrani ustavil, pripovedoval, ustvarjal ali pa jo pokazal vzgojiteljici in povedal, da bi si film rad še enkrat ogledal. Nalepili so jih tudi pred igralnico na oglasno desko Kino novice. Tako so o projektu, filmih in dejavnostih obveščali tudi starše ter spodbujali filmsko vzgojo tudi v domačem okolju.

► SLIKA 6: Kotiček Cinemini v Vrtcu Jarše
Vir: Vrtec Jarše

lokalno skupnostjo in družinami, likovnega ustvarjanja, oblikovanja itd. V prispevku sem predstavila predvsem dejavnosti, ki so potekale v kinu, in proces oblikovanja metodologije dela z najmlajšimi otroki v kulturni ustanovi. Toda ta proces so pomembno dopolnjevale dejavnosti v vrtcih, za katere je na tem mestu zmanjkalo prostora, zato vse, ki vas to zanima, vabim, da si o tem več preberete v omenjenih prispevkih.

VIRI IN LITERATURA

Dodatni viri in gradiva, dostopni na spletni strani Kinodvora: www.kinodvor.org/cinemini

Jagodić, M. (2021). Projektna dokumentacija, Vrtec Jarše. (dostopno na spletni strani Kinodvora, Cinemini) <https://www.kinodvor.org/wp-content/uploads/2021/10/CINEMINI-Projektna-dokumentacija-Vrtec-Jarse.pdf>.

Pevec, J. (2021). Evalvacija projekta Cinemini, Vrtec Vodmat. (dostopno na spletni strani Kinodvora, Cinemini) https://www.kinodvor.org/wp-content/uploads/2021/10/CINEMINI-evalvacija_Vrtec-Vodmat.pdf.

Art and Play from the Beginning: Cultural Education for Young and Very Young Children. (dostopno na spletni strani Kinodvora, Cinemini).

Pedagoška gradiva in Filmske kartice Cinemini za 26 filmov v projektu.

Evropska spletna stran projekta Cinemini: www.cinemini-europe.eu.